

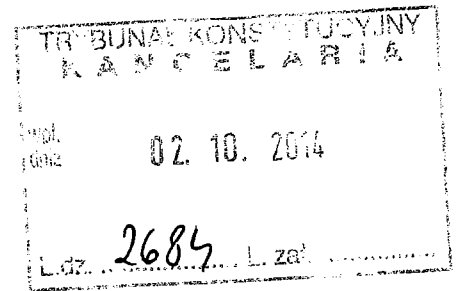

Warszawa, dnia 30 września 2014 r.

Ministerstwo
Spraw Zagranicznych
Podsekretarz Stanu
Artur Nowak-Far

DPT.801.1.2014 / 2

DOT. K 52/13

Pan
Andrzej Rzepliński
Przewodniczący Składu
Orzekającego
Trybunał Konstytucyjny

Szanowny Panie Prezisie,

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 11 września 2014 r. w sprawie informacji dotyczących dopuszczalności oraz prawnej regulacji uboju rytualnego zwierząt w państwach Unii Europejskiej uprzejmie informuję, że podstawowym aktem regulującym kwestie uboju rytualnego w Unii Europejskiej jest Rozporządzenie Rady (WE) nr 1099 z dnia 24 września 2009 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas ich uśmiercania (Dz.U. UE L 301 z 18.11.2009 r., str. 1), które zastąpiło dyrektywę Rady 93/119/WE z dnia 22 grudnia 1993 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas uboju lub zabijania. Rozporządzenie to weszło w życie 1 stycznia 2013 r. i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich, jednak część przepisów (dotyczących szczególnie konstrukcji i wyposażenia rzeźni) wejdzie w życie dopiero w grudniu 2019 roku. Państwa członkowskie mogą jednak utrzymać lub wprowadzić własne przepisy, jeśli zapewniają one większą ochronę zwierząt w momencie uśmiercania. Zgodnie z przepisami rozporządzenia, w przypadku zwierząt poddawanych ubojowi według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne (ubój rytualny) możliwe jest odstępstwo od wymogu uprzedniego ogłuszenia zwierzęcia. Ubój rytualny może być przeprowadzany wyłącznie przez osoby posiadające świadectwo kwalifikacji, wykazujące się umiejętnością przeprowadzania takiego uboju, a zwierzęta muszą być uprzednio indywidualnie skrupowane; przeżuwacze są krępowane mechanicznie.

Aktem uzupełniającym jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 853 z dnia 29 kwietnia 2004 r., ustanawiające szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz.U. UE L 139 z 30.4.2004 r., str. 55), w którym zawarte zostały przepisy określające warunki higieniczne dokonywania uboju zwierząt, w tym uboju rytualnego (zgodnie z art. 4 ust. 4 Rozporządzenia 1099/2009, ubój rytualny bez uprzedniego ogłuszenia zwierzęcia może się odbywać wyłącznie w rzeźni).

Al. J. Ch. Szucha 23
00-580 Warszawa

Tel.: +48 22 455 52 41
Fax: +48 22 455 52 43
Artur.Nowak-Far@msz.gov.pl

Jedynym znanym Ministerstwu państwem dopuszczającym odstępstwo od wymogu dokonywania uboju rytualnego w rzeźni jest Belgia, która na czas muzułmańskiego Święta Ofiarowania dopuszcza dokonywanie uboju rytualnego w miejscach czasowo do tego dopuszczonych. Podstawę ku temu daje Dekret królewski z 11.02.1988 r. odnoszący się do niektórych rodzajów uboju wymaganych przez obrzędy religijne, a szczegółowe warunki jego przeprowadzania zawarte są w specjalnym Podręczniku dotyczącym organizacji uboju rytualnego podczas Święta Ofiarowania, wydanym wspólnie przez ministra rolnictwa i ministra zdrowia.

Z informacji uzyskanych z placówek RP w państwach unijnych wynika, że wyżej wymienione przepisy UE najczęściej uzupełniane są aktami prawa wewnętrznego, powtarzającymi lub zaostrzającymi przepisy unijne w celu zapewnienia większej ochrony zwierząt. Ministerstwu znany jest tylko jeden przypadek państwa UE – Bułgarii – w którym nie zostały wydane żadne krajowe akty prawne regulujące kwestie uboju rytualnego oraz jeden – Irlandii – w którym wydane zostały wyłącznie wytyczne resortu rolnictwa w tej sprawie.

Sytuacja w poszczególnych państwach UE (wybranych ze względu na reprezentatywność ich systemów prawnych, położenie geograficzne bądź występowanie znaczących liczebnie społeczności religijnych) w zakresie prawnej regulacji uboju rytualnego przedstawia się następująco:

- Austria

Dokonywanie uboju rytualnego jest dozwolone jedynie w ograniczonym wymiarze, koniecznym do pokrycia potrzeb żywieniowych wynikających z praktykowania obrzędów religijnych przez zarejestrowane związki wyznaniowe zamieszkujące na terenie Austrii (skutek – zakaz eksportu mięsa pozyskanego w takim uboju). Ubój rytualny może być przeprowadzany wyłącznie w ubojniach/rzeźniach, które uzyskały zezwolenie odpowiednich urzędów. Dokonywanie ubojów rytualnych bez ogłuszenia podlega obowiązkowi uzyskania stosownego zezwolenia. Urząd właściwy wydaje zezwolenie, jeśli ubój rytualny 1) jest dokonywany przez osobę posiadającą stosowne kwalifikacje, 2) w obecności weterynarza przeprowadzającego badania przedubojowe oraz poubojowe. Przepisy dot. ochrony dobrostanu zwierząt podczas rytualnego uboju w Austrii zawiera §32 Federalnej ustawy o ochronie zwierząt (Bundestierschutzgesetz, BGBl. I Nr. 118/2004). Jedynym bardziej restrykcyjnym w stosunku do ustawodawstwa unijnego przepisem dotyczącym rytualnego uboju zwierząt jest (wg. §32 pkt.5 ww. ustawy) obowiązek „znieczulania zwierząt bezpośrednio po otwarciu naczyń krwionośnych” (tzw. *post cut stunning*).

- Belgia

Przepisy krajowe dotyczące uboju rytualnego zawarte są w Ustawie z 14.08.1986 r. dotyczącej ochrony i dobrostanu zwierząt oraz w Dekrecie królewskim z 11.02.1988 r. odnoszącym się do niektórych rodzajów uboju wymaganych przez obrzędy religijne. Odstępstwem od przepisów unijnych jest wspomniane wcześniej czasowe dopuszczenie dokonywania uboju rytualnego przed Świętem Ofiarowania („tymczasowa” rzeźnia). Mięso z uboju rytualnego może być eksportowane.

- Bułgaria

Bezpośrednio obowiązują przepisy unijne.

- Chorwacja

Chorwacka Ustawa o zmianie ustawy o wprowadzeniu rozporządzenia Unii Europejskiej nt. ochrony zwierząt z 15.08.2014 r. stwierdza, że dla potrzeb zarejestrowanych wspólnot religijnych w Republice Chorwacji zwierzęta można uśmiercić bez ogłuszania zgodnie z

Rozporządzeniem Rady (WE) nr 1099/2009. Przewidziane w ustawie szczegółowe regulacje w tym względzie nie zostały dotąd wydane.

- Czechy

Ustawa o ochronie zwierząt nr 409/2008 Sb (z późniejszymi zmianami) przewiduje możliwość udzielenia specjalnego pozwolenia w formie wyjątku na ubój rytualny bez uprzedniego ogłuszenia, na potrzeby Kościoła i innych związków wyznaniowych, w formie zgody udzielanej przez Ministerstwo Rolnictwa.

- Francja

Francuski Kodeks Ziemski (Rolny) , art. R.214-70, podobnie jak Rozporządzenie 1099/2009, przewiduje derogacje dla uboju rytualnego, w celu poszanowania swobodnego wyznawania wiary. Ubój rytualny jest przedmiotem szczególnych kontroli ze strony służb weterynaryjnych. Od 1 lipca 2012 r. (dekret 2011-2006 i rozporządzenie 28/12/2011) obowiązuje wymóg – dla każdej rzeźni, która chce praktykować ubój rytualny bez ogłuszenia – uzyskania pozwolenia na odstępstwo od obowiązku ogłuszenia, wydawanego przez prefekta departamentu. Takie pozwolenie prefekt wydaje w przypadku, gdy:

- infrastruktura rzeźni pozwala na odpowiednie zachowanie zasad ochrony zwierząt oraz higieny (posiadanie odpowiedniego sprzętu, właściwie wyszkolonego personelu),
- rzeźnia stosuje system rejestracji, pozwalający na udokumentowanie, że istnieją konkretne zamówienia handlowe na ilość ubitych w danej rzeźni zwierząt w systemie rytualnym.

Dokumentacja rzeźni ubiegającej się o prawo do ww. rodzaju uboju musi być przedłożona w prefekturze departamentu co najmniej 3 miesiące przed świętem religijnym i powinna zawierać następujące elementy:

- opis techniki uboju, ilość sztuk przeznaczonych do uboju;
- opis zastosowanych narzędzi/instalacji,
- upoważnienia na ubój od właściwych instytucji religijnych;
- certyfikaty religijne dla rzeźników i zaświadczenia o ich odpowiednim przeszkoleniu;
- zaświadczenie o zgodności zamówień z ilością sztuk poddanych ubojowi (wymóg przechowywania tej informacji przez rok).

Połowa wszystkich rzeźni we Francji stosuje ubój rytualny a eksport mięsa z takiego uboju osiąga ok. 400 tys. Ton rocznie.

- Hiszpania

W Hiszpanii kwestię dopuszczalności i zasad uboju zwierząt według szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne (tzw. uboju rytualnego) reguluje ustawa 32/2007 z 7 listopada, o ochronie zwierząt w hodowli, transporcie, eksperymentowaniu i uboju. W każdym przypadku ubój zgodnie z rytuałem religijnym będzie się odbywał pod nadzorem i zgodnie z instrukcjami urzędowego lekarza weterynarii. Rzeźnia powinna powiadomić właściwe władze, że będzie dokonywała tego rodzaju uboju, żeby mógł on być zarejestrowany.

- Holandia

Rytualny ubój zwierząt jest w Królestwie Niderlandów dozwolony i nie ma zakazu eksportu mięsa pochodzącego z takiego uboju. Warunkiem kontynuacji, do niedawna stosowanego powszechnie jedynie z niewielkimi obostrzeniami, rytualnego uboju jest obecność weterynarza, który bada zwierzę przed dokonaniem uboju przez rzeźnika. Jeśli okaże się, że waga i/lub obwód karku są zbyt duże, zwierzę uznane zostaje za niekwalifikujące się do uboju rytualnego. Jeśli zwierzę nie zakończy życia po upływie 40 sekund od wykonania przez rzeźnika nacięcia na karku, ingeruje weterynarz obecny przy uboju i dobija zwierzę.

Senat KN w czerwcu 2012 r. odrzucił projekt ustawy zakazującej uboju rytualnego.

- Irlandia

Irlandzki resort rolnictwa przyjął wytyczne dotyczące uboju rytualnego. Są to: *Trader Notice MH 20/2013*: Ubój bez uprzedniego ogłuszenia – wdrożenie odstępstwa przewidzianego w art. 4 ust. 4 Rozporządzenia 1099/2009 oraz *Trader Notice MH No. 15/2014*: Oficjalne kontrole dotyczące dobrostanu zwierząt w rzeźniach podlegających nadzorowi Ministerstwa. Zasady odpowiedzialności za naruszenie przepisów w/w Rozporządzenia UE regulują natomiast tzw. *Statutory Instruments, S.I. No. 292 of 2013, European Union Protection of animals at the time of killing Regulations 2013*.

- Niemcy

W Niemczech kwestie uboju rytualnego reguluje Ustawa o ochronie zwierząt (*Tierschutzgesetz*) oraz Rozporządzenie o ochronie zwierząt w związku z ubojem (*Tierschutz-Schlachtverordnung*). Właściwy urząd może, na podstawie §4a ust. 2 Nr 2 ww. ustawy, udzielić zgody na ubój bez ogłuszenia w sytuacji, gdy ten rodzaj uboju czyni zadość wymogom wobec członków określonych wspólnot wyznaniowych, którym obligatoryjne przepisy ich wspólnoty nakazują ubój rytualny lub zakazują spożywania mięsa zwierząt z uboju konwencjonalnego. W celu uzyskania zgody na odstępstwo, wnioskodawca musi w sposób rzeczowy i przekonujący wykazać, że doktryna jego wspólnoty wyznaniowej obligatoryjnie wymaga, by spożywane mięso pochodziło z uboju bez ogłuszenia.

Liczne grupy, funkcjonujące wewnątrz wspomnianych powyżej wspólnot wyznaniowych w Niemczech, akceptują i stosują krótkotrwałe ogłuszenie prądem elektrycznym przed dokonaniem cięcia. Ubój ze wstępnym 2-sekundowym ogłuszeniem prądem elektrycznym wymaga, zgodnie z §13 ust. 1 Nr 3 ww. rozporządzenia, zgody właściwego urzędu, który wydaje ją pod warunkiem, że tego rodzaju ubój wymagany jest przepisami określonej wspólnoty religijnej, zakazującymi stosowania innych procedur ogłuszenia. Przepis ten ma przyczynić się do zwiększenia ochrony zwierząt w przypadku uboju rytualnego oraz zagwarantować, że zwierzęta nie padną przed dokonaniem cięcia, tak by spełnione zostały warunki uboju rytualnego. W Niemczech nie ma przepisów dotyczących ogłuszenia po dokonaniu cięcia (tzw. *post-cut stunning*).

Mięso pochodzące z uboju rytualnego, dokonanego w Niemczech, nie może być eksportowane.

- Portugalia

W Portugalii – oprócz Rozporządzenia Rady UE nr 1099/2009 - ochronę zwierząt podczas uśmiercania reguluje także krajowa Ustawa nr 28 z 1996 r. (*Decreto-Lei no. 28/96 z 2 kwietnia 1996 r.*), która jednakże nie zawiera przepisów odmiennych od unijnych.

- Rumunia

W Rumunii ubój zwierząt z zachowaniem szczególnych metod wymaganych przez obrzędy religijne jest uregulowany przez Normę sanatoryjno-weterynaryjną z 11 sierpnia 2006 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas uboju i zabicia. Artykuł 2, akapit 2 ww. aktu prawnego przewiduje: „W przypadku ubojów religijnych władze religijne, na których zlecenie wykonuje się ubój, mają kompetencje, by stosować i monitorować szczególne warunki stosowane w czasie uboju zgodnego z niektórymi rytuałami religijnymi. W odniesieniu do powyższych przepisów, władze religijne będą działać pod nadzorem urzędowego lekarza weterynaryjnego, zgodnie z Artykułem 2 Normy sanitarno-weterynaryjnej dotyczącej warunków zdrowotnych dla produkcji i wprowadzania do obrotu świeżego mięsa zatwierdzonej przez Rozporządzenie ministra rolnictwa, żywności i lasów nr 401/2002, opublikowane w Dzienniku Urzędowym Rumunii, Część I, nr 32 z 22 stycznia 2003 r., który transponuje Dyrektywę Rady 64/433/CEE.”

- Szwecja

Szwecja wychodzi z podstawowego założenia, że dobro zwierząt i ich humanitarne traktowanie powinno być zapewnione przy każdym rodzaju uboju, także przy uboju rytualnym. W Szwecji nie obowiązuje zakaz uboju rytualnego, ale ubój rytualny nie jest wyłączony spod ogólnego nakazu stosowania znieczulenia (ogłuszenia) zwierząt przy uboju. Regulują to Ustawa i Rozporządzenie o dobrostanie zwierząt. Zasada znieczulania (ogłuszenia) zwierząt przed ubojem jest obecnie przestrzegana w Szwecji bez wyjątków. Szwedzka Agencja ds. Rolnictwa) jest uprawniona do wydawania dodatkowych przepisów, które określałyby wyjątki od ww. zasady ogólnej – jednak obecnie takich wyjątków nie ma.

Na terenie Szwecji działają rzeźnicy dokonujący uboju *halal*, po ogłuszeniu zwierzęcia. Część lokalnych społeczności religijnych akceptuje mięso pochodzące z tego źródła. Jednocześnie Szwecja nie zakazuje importu mięsa *halal* lub koszernego z zagranicy, nawet jeśli pochodzi ono z uboju bez wcześniejszego ogłuszenia zwierząt.

- Węgry

Ubój rytualny na Węgrzech reguluje Ustawa XXVIII z 1998 roku o ochronie zwierząt oraz Rozporządzenie Ministerstwa Rozwoju Obszarów Wiejskich nr. 140/2012 (z 22.XII.2012 r.) o zasadach ochrony zwierząt podczas zabijania i uboju zwierząt rzeźnych. Zgodnie z §.1 powyższego rozporządzenia na Węgrzech „organem właściwym” w rozumieniu art. 2 punktu q.) rozporządzenia Rady (WE) nr 1099/2009 są dyrekcje ds. bezpieczeństwa łańcucha żywnościowego i weterynarii w stołecznym i wojewódzkich urzędach administracji rządowej. Natomiast §.2 tego rozporządzenia przewiduje w ustępie 1, że „W przypadku zwierząt poddawanych, z uwagi na niektóre zasady religijne, szczególnym metodom uboju w rzeźni, nie mają zastosowania przepisy dot. ogłuszenia, o ile dana metoda uboju powoduje ich natychmiastową i pełną utratę świadomości i stan znieczulenia lub śmierć.” Ubój wykonany wg ustępu (1) należy przeprowadzać obowiązkowo pod nadzorem urzędowego lekarza weterynarii, przy czym stosowanie szczególnych zasad uboju odpowiadających danym obyczajom religijnym może być nadzorowane i kontrolowane także przez organizację religijną, z której zlecenia ubój następuje.

- Włochy

We Włoszech zagadnienie uboju rytualnego regulowane jest następującymi krajowymi aktami prawnymi: Rozporządzeniem Ministra Zdrowia z dnia 11 czerwca 1980 r. „Zezwolenie na ubój zwierząt zgodny z żydowskimi i muzułmańskimi obrzędami religijnymi” oraz Ustawą nr 623 z dnia 14 października 1985 r. „Ratyfikacja i wprowadzenie w życie Konwencji o ochronie zwierząt hodowlanych i gospodarskich oraz o ochronie zwierząt przeznaczonych do uboju”. Rzeźnik dokonujący uboju rytualnego musi posiadać dwa certyfikaty: zgodnie z obowiązującymi normami UE oraz ze strony właściwej wspólnoty religijnej. Włochy zezwalają na eksport mięsa pochodzącego z uboju rytualnego.

- Wielka Brytania

Pomimo iż w Zjednoczonym Królestwie zasadniczo wymaga się ogłuszenia zwierzęcia przed jego zabiciem, to dla żydowskich i muzułmańskich metod uboju dopuszczalne są wyjątki od tej zasady. Sięgają one jeszcze przepisów z lat 1928 i 1933 (odpowiednio: *the Slaughter of Animals [Scotland] Act 1928* i *the Slaughter of Animals Act 1933*).

Seria regulacji „*Welfare of Animals (Slaughter or Killing)(WASK)*” z roku 1995 z późniejszymi zmianami z 1999, 2000, 2001, 2003, 2006, 2007 oraz 2012, wdrażających wspomnianą wyżej Dyrektywę Rady 93/119/WE, w dalszym ciągu obowiązuje w Anglii, równolegle z Rozporządzeniem Rady (WE) 1099/2009 – do czasu wydania nowych regulacji.

W **Irlandii Północnej** kwestię reguluje *“Welfare of Animals (Slaughter or Killing) Regulations (Northern Ireland) 1996”*.

W **Szkocji** za kwestie związane ze zdrowiem i dobrostanem zwierząt, w tym ubojem, odpowiada rząd Szkocji. Po wejściu w życie Rozporządzenia Rady (WE) 1099/2009, część regulacji z *„Welfare of Animals (Slaughter or Killing) Regulations 1995 (WASK)”* została zastąpiona nowymi przepisami wdrażającymi Rozporządzenie. Obecnie kwestie te reguluje *“Welfare of Animals at time of killing (Scotland) Regulation 2012”*, które modyfikuje *“Welfare of Animals (Slaughter or Killing)(WASK)”* z roku 1995.

W **Walii**, podobnie jak w Szkocji i Irlandii Północnej, za kwestie związane ze zdrowiem i dobrostanem zwierząt, w tym ubojem, odpowiada rząd Walii. Rozporządzenia Rady (WE) 1099/2009 wdraża w Walii akt pod nazwą *„The Welfare of Animals at Time of Killing (Wales) Regulations 2014 (WATOK)”*.

Z poważaniem,

A handwritten signature in black ink, appearing to be 'h.k.b.', is written below the text 'Z poważaniem,'.